

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.03.1999, sp. zn. 5 Tz 29/99, ECLI:CZ:NS:1999:5.TZ.29.1999.1

Číslo: 17/2000

Právní věta: Za neoprávněné bránění v užívání domu nebo bytu ve smyslu § 249a odst. 2 tr. zák. je třeba považovat i případ, kdy se dosavadní nájemce domu či bytu po skončení nájmu odmítne vystěhovat a dům nebo byt vyklidit a vyklizený ho předat vlastníkovi. To platí bez ohledu na skutečnost, zda se chce vlastník domu nebo bytu do něj po skončení dosavadního nájmu sám (resp. se svou rodinou) nastěhovat, nebo zda dům či byt hodlá dále pronajmout novému nájemci. Užívání domu nebo bytu jejich vlastníkem nelze omezovat jen na bydlení; užíváním domu nebo bytu se rozumí rovněž oprávnění vlastníka přenechat předmět svého vlastnictví (byt, dům) do pronájmu jiné osobě za úplatu (nájemné) a využít i tímto způsobem užitných vlastností domu nebo bytu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.03.1999

Spisová značka: 5 Tz 29/99

Číslo rozhodnutí: 17

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru

Předpisy: 140/1961 Sb. § 249a odst. 2

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud České republiky zrušil ke stížnosti pro porušení zákona usnesení obvodní státní zástupkyně ze dne 27. 10. 1998 sp. zn. 1 Zt 812/98 a obvodní státní zástupkyni pro Prahu 3 přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednala a rozhodla.

Z odůvodnění:

Dne 14. 4. 1998 bylo ve věci obviněného L. Z., stíhaného jako uprchlého, sděleno obvinění pro trestný čin neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 249a odst. 2 tr. zák., jehož se měl dopustit tím, že od 30. 4. 1995 do doby sdělení obvinění bez právního důvodu užíval v P. byt IV. kategorie, sestávající z jednoho pokoje a kuchyně s příslušenstvím, tento byt i přes rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 sp. zn. 18 C 105/9C odmítl vyklidit a neoprávněně tak bránil majitelce domu PhDr. G. V. s bytem disponovat.

Usnesením státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 3 ze dne 27. 10. 1998 sp. zn. 1 Zt 812/98 bylo podle § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. zastaveno trestní stíhání obviněného L. Z. pro

výše uvedené jednání. Toto rozhodnutí odůvodnila státní zástupkyně poukazem na výsledky provedeného vyšetřování, z nichž vyplývá, že majitelka domu PhDr. G. V. má trvalé bydliště v Praze 6. Podle názoru státní zástupkyně je k naplnění skutkové podstaty trestného činu podle § 249a odst. 2 tr. zák. třeba, aby pachatel oprávněné osobě v užívání bytu (domu nebo nebytového prostoru) neoprávněně bránil, s tím, že oprávněnou osobou je především vlastník domu, bytu nebo nebytového prostoru, pokud je zároveň uživatelem. To v daném případě podle přesvědčení státní zástupkyně splněno není. Majitelka domu je užívatelkou bytu v Praze 6, nikoli bytu, o který v této trestní věci jde. Státní zástupkyně je přesvědčena, že je třeba dát za pravdu obhajobě, podle níž není naplněn znak "neoprávněného bránění", protože ten se musí vztahovat pouze k rušení výkonu užívacího práva oprávněné osoby. V daném případě státní zástupkyně neshledává v jednání obviněného trestný čin podle § 249a odst. 2 tr. zák., proto rozhodla o zastavení trestního stíhání, a to mimo jiné i s poukazem na rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 sp. zn. 18 C 105/96, usnesení téhož soudu sp. zn. 23 E 837/97 a výpověď Ing. Z. K., pracovníka společnosti B. Z těchto důkazů vyplývá, že spor týkající se bytu v Praze 3 byl vyřešen cestou občanskoprávní. Usnesení obvodní státní zástupkyně pro Prahu 3 ze dne 27. 10. 1998 sp. zn. 1 Zt 812/98 nabylo právní moci dne 6. 11. 1998.

Proti tomuto usnesení státní zástupkyně podal dne 16. 2. 1999 ministr spravedlnosti stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněného L. Z. Vytkl v ní, že napadeným rozhodnutím byl porušen zákon v ustanovení § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. ve prospěch obviněného. Ministr spravedlnosti upozornil na to, že státní zástupkyně nesprávně vyložila pojem oprávněné osoby ve vztahu k užívání domu a bytu ve smyslu ustanovení § 249a odst. 2 tr. zák. a podle jeho názoru nevzala v úvahu, že oprávnění užívat je součástí vlastnického práva a že vlastník domu a bytu je zároveň jejich oprávněným uživatelem. Proto ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil vytkané porušení zákona, aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadené rozhodnutí a aby dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud České republiky na podkladě podané stížnosti pro porušení zákona přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného rozhodnutí, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a zjistil, že zákon porušen byl ve prospěch obviněného L. Z., a to v podstatě z toho důvodu, který uvádí stížnost pro porušení zákona.

Trestného činu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 249a odst. 2 tr. zák. se dopustí, kdo oprávněné osobě v užívání domu, bytu nebo nebytového prostoru neoprávněně brání. Je nepochybné, že oprávněnou osobou v tomto smyslu může být i vlastník bytu či domu, protože součástí vlastnického práva podle § 123 obč. zák. je oprávnění vlastníka předmět svého vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užítky a nakládat s ním. Užíváním se zde rozumí oprávnění vlastníka využít všech užitných vlastností věcí za tím účelem, aby realizoval své zájmy a potřeby, ať již ve formě individuální spotřeby či podnikatelské spotřeby. Vlastník domu či bytu je chráněn ustanovením § 249a odst. 2 tr. zák. především tehdy, když dům nebo byt užívá tím způsobem, že v něm sám skutečně bydlí. To ovšem neznamená, že by snad v jiných případech nebylo citovaným ustanovením chráněno užívací právo vlastníka domu nebo bytu a že se jeho ochrana vyčerpává toliko v případě, jestliže v bytě či domě též bydlí, nebo zde má alespoň trvalý pobyt.

Součástí oprávnění užívat dům nebo byt jsou nepochybně též aktivity vlastníka domu či bytu směřující k tomu, aby si svůj dům nebo byt předtím, než se do něj nastěhuje sám nebo někdo jiný, přizpůsobil vlastním potřebám, potřebám své domácnosti nebo potřebám nového nájemce, jemuž dům či byt hodlá pronajmout. Užíváním domu nebo bytu je třeba totiž rozumět i oprávnění vlastníka přenechat předmět svého vlastnictví (byt, dům) do pronájmu jiné osobě za úplatu (nájemné) a využít i tímto způsobem užitných vlastností domu nebo bytu. Za neoprávněné bránění v užívání domu nebo bytu je proto třeba považovat i případ, kdy jejich dosavadní nájemce po skončení nájmu tím, že se odmítne vystěhovat a dům či byt vyklidit, brání vlastníkovi domu nebo bytu v tom, aby vůbec mohl realizovat své právo k užívání předmětu vlastnictví v uvedeném smyslu. To platí bez ohledu na

skutečnost, zda se chce vlastník domu nebo bytu do něj po skončení dosavadního nájmu sám (resp. se svou rodinou) nastěhovat, nebo zda dům či byt hodlá dále pronajmout novému nájemci. Jinak by nebyla dostatečně sankcionována povinnost ostatních osob umožnit vlastníkovvi, pokud právo na bydlení ve svém domě nebo bytě dočasně převedl na jinou osobu, aby se mohl ujmout výkonu užívacího práva jako součásti vlastnického práva. Užívání domu nebo bytu jako součást vlastnického práva k nim proto nelze ztotožňovat – jak to učinila v napadeném usnesení státní zástupkyně – s tím, že vlastník ve svém domě nebo bytě skutečně bydlí. Tím spíše nemůže mít právní význam, zda je v domě či bytě přihlášen k pobytu, resp. že má trvalé bydliště v jiném bytě.

V posuzované věci je přitom z dosud opatřených důkazů zřejmé, že obviněnému skončil nájemní poměr týkající se předmětného bytu dnem 30. 4. 1995. Tímto dnem obviněnému zanikl právní důvod k užívání bytu a vznikla mu povinnost byt vyklidit a předat ho pronajímateli (vlastníkovi) bytu. Tato skutečnost ostatně vedla k vydání rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 11. 3. 1997 sp. zn. 18 C 105/96, podle něhož byl obviněný L. Z. povinen vyklidit předmětný byt a vyklizený byt předat jeho vlastníku – PhDr. G. V. do 15 dnů od právní moci tohoto rozsudku. Rozsudek nabyl právní moci dnem 2. 7. 1997, a protože obviněný uvedenou povinnost dobrovolně nesplnil, musela se PhDr. G. V. domáhat splnění této povinnosti v exekučním řízení, v jehož rámci došlo k nařízení výkonu výše uvedeného rozhodnutí, a to usnesením Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 18. 11. 1997 sp. zn. 23 E 837/97, které nabylo právní moci dne 13. 12. 1997. Z uvedeného je patrné, že obviněný L. Z. po skončení nájmu předmětného bytu dobrovolně nesplnil svoji povinnost – navíc citovaným rozsudkem výslovně konstatovanou – k vyklizení bytu a jeho předání vlastníkovvi bytu, a tím mu neoprávněně bránil v dalším využívání bytu. To platí, jak již bylo konstatováno, bez ohledu na skutečnost, k jakému účelu hodlal vlastník předmětný byt využít, tedy zda ke své individuální spotřebě, pokud by se do něj nastěhoval a nadále v něm bydlel, nebo zda šlo o využití bytu k podnikatelské spotřebě, pokud by ho pronajal dalšímu nájemci. Vzhledem k tomu neobstojí tvrzení obsažené v odůvodnění napadeného rozhodnutí státní zástupkyně, podle něhož není naplněn znak “neoprávněného bránění”, který se musí vztahovat pouze k rušení výkonu užívacího práva oprávněné osoby. Jak bylo vyloženo výše, je zde jednak osoba oprávněná k užívání předmětného bytu, tj. PhDr. G. V., jako vlastník bytu, a jednak i jednání, které lze posoudit jako neoprávněné bránění v užívání bytu, spočívající v tom, že obviněný odmítl vyklidit předmětný byt a vyklizený byt předat vlastníkovvi bytu. Nejvyšší soud ovšem nehodlá v tomto směru předjímat definitivní závěr v otázce, zda obviněný L. Z. naplnil všechny znaky trestného činu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 249a odst. 2 tr. zák., včetně znaku materiálního (§ 3 odst. 2 a 4 tr. zák.), neboť to musí být předmětem dalšího posouzení v rámci přípravného řízení. V této souvislosti je třeba upozornit, že trestnímu stíhání pro uvedený trestný čin nebrání, byl-li spor mezi vlastníkem předmětného bytu a jeho dosavadním nájemcem řešen též výše uvedeným způsobem v občanskoprávním řízení; tato skutečnost sama o sobě neznamenaá, že by nemohlo jít o trestný čin. Na druhé straně je nezbytné pečlivě zvažovat stupeň nebezpečnosti takového činu pro společnost, zejména s ohledem na dobu, po kterou bránění trvalo, na důvody, které k tomu vedly, a následky tím způsobené vlastníkovvi domu nebo bytu.

Jestliže i přes všechny zmíněné skutečnosti obvodní státní zástupkyně pro Prahu 3 vydala usnesení ze dne 27. 10. 1998 sp. zn. 1 Zt 812/98, proti kterému směřuje stížnost pro porušení zákona, nezbylo, než aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil porušení zákona. K tomuto porušení došlo v ustanovení § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. ve vztahu k ustanovení § 249a odst. 2 tr. zák., podle nichž státní zástupkyně postupovala. Z výše uvedeného je patrné, že zákon byl porušen ve prospěch obviněného L. Z., protože státní zástupkyně zastavila trestní stíhání proti němu vedené s poukazem na nesprávný výklad skutkové podstaty trestného činu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru, přičemž důvod, na němž bylo založeno napadené rozhodnutí, nemohl vést k zastavení trestního stíhání obviněného. Jelikož stížnost pro porušení zákona byla podána ve lhůtě do šesti měsíců od právní moci napadeného usnesení a byly splněny i další podmínky ve smyslu

ustanovení § 272 tr. ř., Nejvyšší soud podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení obvodní státní zástupkyně pro Prahu 3 ze dne 27. 10. 1998 sp. zn. 1 Zt 812/98, a to včetně případných rozhodnutí, která na zrušené usnesení obsahově navazují, pokud jeho zrušením pozbyla podkladu. Vzhledem k tomu, že je nutno učinit ve věci rozhodnutí nové, přikázal Nejvyšší soud podle § 270 odst. 1 tr. ř. obvodní státní zástupkyni pro Prahu 3, aby věc znovu projednala a rozhodla. Jejím úkolem bude pokračovat v trestním řízení proti obviněnému L. Z. na podkladě sděleného obvinění, znovu právně posoudit jednání obviněného a učinit jiné rozhodnutí v přípravném řízení, které přichází v úvahu. Přitom je vázána právním názorem vysloveným v tomto rozhodnutí o stížnosti pro porušení zákona (§ 270 odst. 4 tr. ř.). Kromě toho bude třeba opětovně zhodnotit, zda jsou i nadále splněny podmínky pro konání řízení proti uprchlému podle § 302 a násl. tr. ř., byť ani v řízení o stížnosti pro porušení zákona se nepodařilo obviněnému doručit vyrozumění o veřejném zasedání konaném Nejvyšším soudem a pobyt obviněného není znám.